

821.161.2

Б 87

РОСТИСЛАВ БРАТУНЬ

Літва
ордіе

РОСТИСЛАВ БРАТУНЬ

Тізьон
доріг

ПОЕЗІЇ

Львів
Видавництво «Каменярь»
1979

В сборник поэзий «Резьба дорог» Ростислава Братуня вошли новые стихи и поэмы, исполненные гражданского пафоса, нежного лирического чувства.

Поэт воспевает родную Советскую Отчизну, Коммунистическую партию, славит борьбу трудящихся Западной Украины, которая увенчалась воссоединением украинского народа в едином Советском государстве. Значительное место в сборнике занимают стихи и песни о любви.

НАУЧНАЯ БИБЛИОТЕКА
Киевского Ордена Ленина
Института Украинского языка

199951

БЗ-20-11-79 4702590200

© Видавництво «Каменяр», 1979

* * *

Різьба доріг — різьба у серці,
Якої знак не зажива,—
Як часом й простором не стерті
Останні розставань слова.

Різьба доріг — далекий обрій,
Що все життя до нього йти,
Долаючи вітри недобрі
У вічнім поклику мети.

О, скільки в серце ще врізьбиться
Нових, несходжених доріг...
Не буде, ні!— у нім іскриться
Спокою безгомінний сніг!

МИ — КОМУНІСТИ

Ми — комуністи! Ми — правофлангові
В поході, що веде нас до мети,
Запрограмовано у нашій крові
Боротись, мріяти, творити і рости!

Ми — комуністи! Ми — непереможні.
Нам робітничий клас надтвердість дав.
Нащадки тих, що гнані та голодні,
Хто був нічим, а Прометеем став.

Ми сильні тим, що дружба нас з'єднала,
Що дружбу нашу озоря Москва.
Вітчизні меч і щит загартувала
Братів-народів сила вогнева.

Для рідної Радянської держави
У п'ятирічці — сплав усіх турбот.
У планів чіткість, в цифр музичні лави
Ми вклали ніжність думи про народ.

Про мир і хліб, про дім і про колиску,
Про працю, що окрилює, мов спів,
Про близьку далеч і про даль неблизьку —
Про все, що людству Ленін заповів!

О Партіє, тобою пламеніти,
Бо світоч наш непогасимий ти!
Виводь серця на сонячні орбіти,
Майбутнє сяйвом щастя освіти!

НАШЕ ПРАВО

Повінь щастя наповнює груди —
Гніт здолали ми в битві кривавій.
Горде право Людиною бути
Ти здійснила, Радянська державо!
І у цьому найвищому праві —
Все, у чому є сутність свободи,
Що постала в немеркнучій славі
В дні Жовтневі велінням народу.
А Людиною бути — це значить
Працювати, учитись, творити,
Почуття поєднати гарячі,
Щоб для злету високого жити.
О незміряні битов дороги,
Кров'ю вписані в пам'ять навіки;
Озиваються сурми тривоги
В материнській скорботі великій!
О ціно, що платить довелося,
Щоб всміхалася нині дитина,
Щоб на сонці іскрилось колосся,
Не журилася в лузі калина!
Націляється темрява досі
Проти нашого права Людини.
Ми ж, як світоч, над світом підносим
Мир і правду своєї країни.
Комуністів нескорена сила —
Наша сила, в ній наші висоти,

Час і простір вона покорила,
Тої сили нічим не збороти!
В тих, хто має права всі людини,
Є обов'язок вищий від права:
Свого часу нестримні години
У єдиних згуртовують лавах.
У боях, у труді ми писали
Наш Закон, що добром осіяний,
І у нього зміст ленінський вклали
Краю Рад ми творці-громадяни!

ЗУСТРІЧАЙТЕ МЕНЕ

Зустрічайте мене, я ваш брат,
Зустрічайте мене, я ваш друг.
З вами всім я ділитися рад,
Спільний лан оре спільний наш плуг.
Прокладаємо ми борозну,
Засіваємо щастя зерном,
Нашу добру, щедротну весну
Зігриваєм братерства теплом.

Я іду від людей до людей,
Від народу іду до народу
І несучу почуття молоде,
Оповите у сонячну вроду.

Зустрічайте мене, я ваш син,
Ваш боець, ваш незмінний сурмач.
Гордий тим, що в житті не один,
Що душею і тілом я ваш!
Всім нам рідно лунають слова,
Коли ленінський вкладено зміст,
В дружбі сила є вічно жива —
Богатирський окрилений ріст.

Я іду від людей до людей,
Від народу іду до народу
І несучу почуття молоде,
Оповите у сонячну вроду.

ПІСНЯ ПРО ОТЧИЙ ДІМ

Мій отчий незабутній доме,
Ти вічний поклик з далини.
В тобі усе мені знайоме
Й близьке, як і в дитинства дні.
Без тебе світ не був би світом,
Зима — зимою, літо — літом,—
А я собою був і є,
І серце світиться моє,
Покіль горить, горить в мені
Те світло у твоїм вікні!

Завжди мене чекає мати,
Завжди для неї я дитя,
Що перший крок пройшло від хати,
Долаючи поріг життя.
Мій отчий незабутній доме,
До тебе лину я без втоми,—
А я собою був і є,
І серце світиться моє —
Покіль горить, горить в мені
Те світло у твоїм вікні!

Мій отчий незабутній доме,
Зі мною скрізь твоє тепло,
Коли гудуть негоди-громи,
Твоїм добром долаю зло!

Без тебе світ не був би світом,
Зима — зимою, літо — літом,—
А я собою був і є,
І серце світиться моє —
Покіль горить, горить в мені
Те світло у твоїм вікні!

ДРУЖБА

Міцніший від сталевих сплавів,
Сильніший всякої стихії,
Осяяний у ратній славі —
Союз України і Росії.

Прозоріш ранку голубого,
Ніжніша радісної мрії —
Снага єднання трудового —
Союз України і Росії.

Глибинніш всякої криниці
І вищий над хребти гірськії,
Ясніше сонця й зір іскриться —
Союз України і Росії.

Старіша від дубів прадавніх,
Весною завжди молодіє
Народів мужніх дружба славна —
Союз України і Росії.

У нашій думці, плоті, крові
Братерством вічним вогневіє
Закон найвищої любові —
Союз України і Росії.

БАТЬКІВСЬКА БАЛАДА

Я іду із далекого літа
По дорозі обпалених днів,—
З ран пекучих ще крові не змито,
І я весь ще палаю в огні.
Я іду — і нема повороту,
Я іду — молодий, як тоді,
Коли в бій за собою вів роту —
Молодий, молодий, молодий...

На дружину, в журбі посивілу,
Я із фото дивлюсь, наче син...
Її сльози пекучі розмили
Навіть спогад моєї весни.
Я іду поклонитись дружині
За чекання, за тугу, за біль.
Хай пробачать солдатів нині,
Що судився йому вічний бій.

Мої діти, ровесник я з вами
Або, може, молодший за вас.
Пролягає між нами мостами
Для народу врятований час.
Я іду — я навічно із вами,
Не покину солдатські ряди.
Батько завжди з своїми синами —
Молодий, молодий, молодий!..

РІДНИЙ АРМІЇ

Гомін до мене доходить —
Марші червоних полків,
Сурми далеких походів,
Сурми далеких років!
Звуком натхненної міді
Думи бентежать мої
Перших загонів походи,
Перші вогненні бої!
Шаблі відгострене лезо
Креслить історії хід:
Світ у кайданах хай щезне,—
Здрастуй, майбутнього світ!
О Революції буре
І громадянської шквал,—
Блискавка в небо похмуре —
Інтернаціонал!
Хай із будьонівок зорі
В космосі нині горять,
Понад планети простори,
Де наші хлопці летять!
Сурми до бою нас кличуть,
Мов прикипіли до уст,—
Бачу в єдинім обличчі
Наш нездоланий Союз!
Хижа фашистська навала,
Ринувши в люті бої,

Наш моноліт не зламала,
Ми ж розтрощили їх!
Мудрість відвічна народу:
Армія — значить, це ми!
Лине від роду до роду:
Замінять батьків сини!
Мирного щастя не взяти
Жодній навалі у нас.
Всі ми — Вітчизни солдати —
Всі ми — озброєний клас!
Сурма ніколи не змовкне,
Меч не здамо в арсенал.
Наші рівнятиме кроки
Інтернаціонал!
Партія в нас комісаром
Завжди в труді і бою.
Силу народу я славлю,
Армію славлю свою!

ФРАНКО ЧИТАЄ «МАНІФЕСТ»

Над Львовом ніч, і в ніч пливе натхнення,
І ніч стола торкається крилом,
І віщі книги — світлі одкровення —
Місця займають за Франка столом.

Кобзар приходить й стверджує: «Боріться!»
І Чернишевський каже, що робить.
В борні за волю «Маніфест» яриться
І серцем Прометеевим горить.

Хай він увійде в темінь ботокудську,
В загумінкову провінційну ніч,
Хай поведе свою розмову людську,
Розвалить, розметає вежу-піч.

Ту, на якій панове «патріоти»
Тихенько марять про князівську власть,
І то лиш стілечки, до рамочки, лиш доти,
Поки не скаже хтось із можних «зась».

Ні, мрій Франка у рамку не заперти,
Навіть тоді, коли вона з тюремних ґрат.
Він молодий, він впевнений і впертий,
Він Кобзаря по духу гордий брат.

Схиливсь над книгою. І поруч — Україна.
Ведуть розмову, не розмову — спір.
Ти слухай, Мати, як устами сина
Історія прояснює твій зір!

— Невже твоя зброя — то рабська облесність,
Невже твоя мужність — покора й уклін?!
Чому забарилась травнева воскресність?—
Народе-любове, устань із колін!

Збиваю я серце об кремінь байдужжя,
Гартую я серце по штольнях сирих...
Ти раз — мов жебрачка, владарко потужна,
Ти раз — мов козачка на чатах важких.

Дороги твої у вибоїнах лютих
Ведуть до низин, то стремлять до вершин.
Зведися, ти мусиш цей голос почути,
Який твоїй мові вирізьблює син!

О, скільки байстрят-ботокудів клубиться,
Що тягнуть за поли тебе в небуття,
Тобі же судилось для щастя родиться,
Тобі, моя рідна, судилось життя!

Не з квалістю духа, а з духом повстання,
Із юності духом іде пролетар.
Він будучність наша, він світу світання,
Сурмач революцій, титан-каменяр!

Мозолі нехай прикипають до кайла:
Лупайте, лупайте, лупайте скалу!
Відприски каміння — розпечені жала
Із кров'ю і потом пливуть по чолу.

Журба відступає, бо ти не самотна,
Бо поруч Росія в предвісті весни...
І людськість грозою, мов жінка, вагітна,
Леліє веселково-росяні сні.

І Привид розбурхує стихлу Європу,
І стіни тюрми в лихоманці тремтять.
Від дужого поступу, мужнього кроку,
Від клекоту бурі, двигіння життя.

Він вірить і знає. І знає Україна,
Вона вся в напрузі, готова на клич,
Щоб з духом-печаттю незборного сина
Іти у мандрівку сторіч!

Розмова стихає. Навколо ясніє.
А може, це видиво? Може, це ніч?

Іване! Ви бачите — день яскравіє:
Збулися пориви, здійснилися мрії —
Іде Україна в мандрівку сторіч.

ВОГНІ ЛЬВОВА

Сьогодні в нас побачення зі Львовом;
Вдягнем святковий одяг і підем.
Хай вулиці своє нам скажуть слово,
Нехай нас вечір містом поведе.

Послухаєм, про що шепочуть клени,
Про що шумить в задумі Стрийський парк.
Можливо, що про тебе і про мене
Свою він пісню нам приносить в дар.

До нас історія підійде поруч,
Довірливо прихилить стрімкість веж.
І як легенду, горду Княжу гору
З собою ти на спомин забереш.

Нам усміхнуться, наче очі, вікна
Нових кварталів, молодих будов,—
І блиск вогнів, і далина блакитна
Вестимуть нас у щастя, у любов.

ЖІНОЧІ ПІСНІ

О, скільки пісень — нарікань та ридань,
О, скільки пісень — голосінь та благань
Про долю жіночу на білому світі,
Пісень, в яких сльози бринять непролито.
Якби їх всіх скласти у пісню єдину,
Була би це пісня надій всіх загину,
Була би це пісня нестерпної муки,
Не пісня — а в гóрі заломлені руки,
Не пісня — берізка, розчахнута громом,
Не пісня — а спалах пожежі над домом,
Не пісня — калина, грозою прибита,
Не пісня — а кіньми столочене жито!

О скільки пісень тих на білому світі,
Що їхнє звучання із болю відлите,
І звук їхній кожен — гаряча сльозина,
Коли вже не пісня, а туга єдина...

Історію можна в піснях тих читати,
Бо тут літописцем кохана і мати;
Бо серцем жіночим тут сказано більше,
Ніж полк літописців в анналах запише.

Пісні, в яких сльози бринять непролито,
Хай будуть як спогад на білому світі —
Про битви-походи, з яких не вертають,
Про погляд, яким на війну проводжають,

Про біль надмогильний, про вічну розлуку,
Чекання нестерпну ятріючу муку...
Нехай в забуття потопають розливі
Про нелюба-мужа співанки журливі.
І плечі жіночі, мов чорна хустина,
Нехай чоловіча не горне провина
За слово невбачне, за погляд похмурий,
За лихо сльотливе родинної бурі.
Невдячність синівна хай щезне назавжди,
А буде лиш сяйво жіночої правди!

Звучить, колискові, у час надвечір'я,
Сплітайтесь у мирне казкове сузір'я,
Пісні про кохання — ті радості квіти,
Жіноче вам серце ласкавістю гріти...
Хай літопис щастя у пісні жіночій
Читають в століттях Історії очі!..

СОЛОМІ
КРУШЕЛЬНИЦЬКІЙ

На світло рампи
Йшла босонога,
Немов у темний
Осінній сад,
Незгасна пісня,
Пісня-тривога,
Вечірня мрія
Сільських дівчат.
Співала потім —
Звучали мови,
Лунало «браво»
Чужих столиць, —
Тож мала пісня
Силу чудову,
Яка в казкових
Бува цариць!
Та чарівниця —
Ти, Соломіє,
В стобарвнім плині
Музичних рік
Бачу і чую:
Дзвенить-ясніє
Генію твого
Щедрий потік.
Жіноча доля —
Любов і мука,

Якій закритий
Уявний рай.
У шибу-вічність
Крильцями стука,
Рветься до щастя
Баттерфляй.
Жіноча доля
До щастя рветься...
У Соломії — сотні імен.
Вона в Росії
Тетяною зветься,
Вона в Севільї
Зветься Кармен.
Вона — це Галька,
Гуральська квітка,
Усміх Джоконди,
Аїди гнів.
На ній — сценічна
Парча-намітка,
Душа у неї —
Пристрасті спів.
О Соломіє!
Безсмертна жінко!
До нас ідеш ти.
Минаєш час,
Щоб возвеличить
Сестру-українку
В окрасі пісні,
Кращій з окрас!

НЕЗІГРАНІ РОЛІ

Н. М. Ужвій

Незіграні ролі — невиснені сні,
Важкі й безкінечні, як туга, вони.
Незіграні ролі, мов пісня без слів,
В якої один лиш настирний мотив.
Незіграні ролі — брати-двійники —
Собі забирають акторські роки.
Ти ходиш по світі — і поруч двійник:
Дитина ще квола... дорослий... старик...
Двійник помирає — незіграна роль,
Вмирає одна з ненароджених доль,
Та мрією серце щомить ожива —
Незіграна роль народилась нова!
І знову по світі твій ходить двійник:
Дитина ще квола... дорослий... старик...
О скільки ролей, скільки їх, двійників,
Супутників вічних акторських років,
Леліяних скрито, не знаних ніким,
Захованих в пам'ять стражданням терпким
Твоя таємниця, твоє друге «я»,
І в тому акторська вся доля твоя.
Хай ролі із мрії на сцену ідуть,
Хоч справа не в цьому. не в тім вища суть,
Бо доки незіграна роль в тебе є,
То щастя акторське не вмерло твоє!

ЛІСОВА АРАБЕСКА

Край гомону зеленого
На душу напосів.
Втекти би з дня буденного
В святковий дім лісів.

Попід склепінням-кронами
У тихий храм ввійти,
Що вибуха колонами
В блакитність висоти.

Там романтичні сосни
І готика ялин,
Там запах моху млосний
Тамує хід годин;

Там дуба Візантія
Хоралами гуде,
Там стежка, мов надія,
В незнаний світ веде;

Беріз легке барокко,
Осиковий модерн,—
Тут спокій і неспокій
Живе очима серн.

Він стрілами конвалій
Ціляє по серцях.
— Спинись! Не йди ти далі.
Тобі закрито шлях.

Встають вали тернини,
І плетиво ожин,
І їжаки шипшини,
І пазурі малин:

— Не пустимо! Не пустимо!
Доволі далі йти
І в лісову акустику
Свій дисонанс нести!..

ЛИСТОПАД КОЛЬОРОВИХ ВІТРІВ

Листопад з кольоровими вітрами:
Вітраж, що вібрує, вибухає, вирує,
Вітраж, що вирвався із рами.
О божевілля з кольорами,
Що все змітає і руйнує!

Ходім в листопадову днину.
Ходім! Там шаленіють барви
Потоком, збуреним, без спини,
Мов полум'я хиткого плину,—
Не барви — веселкові карби,

Що пропікають простір й груди;
Ти весь пронизаний вітрами,
Вони знімають шар полуди,
Буденну сірість, мжичку злуди...
Ти вибухаєш кольорами!

Ти — вже не ти там, за дверима.
Ти закружляв! Ти полетів!
Ти —
Листопад Кольорових Вітрів!

ЗАБУТА МЕЛОДІЯ

Забутої мелодії нагадую мотив,
Забутої мелодії, яку я так любив.
І вирина в мелодії далека далина —
Усе, що промайнуло вже, і те, що не мина,
Оте, що залишилося, що у душі горить,
Те, що життям здавалося, а пронеслось, мов мить...
Кохання стерто обрії, там, де років кряжі,
А спогад висне маревом, не покида душі.
Я досі не дізнався ще, ніяк не зрозумів —
Раніш я цю мелодію, а чи любов зустрів?
Усе злилось, з'єдналося, сплелось ув однім —
У спогаді, у болеві, у промені яснім...
А може, все це молодість, вона — отой мотив
Забутої мелодії, яку я так любив?

Сизе полум'я — очі твої,
В сизім полум'ї весь я горю
І запалюю серце своє
Сизим полум'ям, сизим вогнем.

І стаю я, немов смолоскип,
Що кохання освічує шлях,
А все винні в тім очі твої,
Що палають тим сизим вогнем.

Хто сказав, що холодним він є,—
Він же золотом справжнім пала!
Я лиш знаю: існує одне —
Сизе полум'я з сизим вогнем!

Ми стали собі потрібні,—
Що б не казала ти.
Ми стали чимось подібні,
Як два календарні листки.

Хоч різні на кожнім дати
І різний на кожнім день,
Та їх нам не треба рвати,
Бо час все одно іде.

Проста і нехитра істина,
Від неї нам не втекти:
Доля одна нам виткана,
Що б не казала ти!

Хочу все зрозуміти —
Не збагну все одно.
Завжди будь не відкрита,
Як безмежності дно!
Але хай у ту прірву
Я Ікаром лечу:
Таємницю я вирву,
Хоч життям заплачу.
Та у іншому вимірі,
Де все дуже просте,
Проростай в мені вирієм,
Так, як жито росте!

Хмарний ранок.
Осінній.
Не тумани окутали землю,
А сни, що не збулися.
Дрібними сльозинами
Вони обволікають обличчя.
Не стирайте їх.
Нехай вони зігріються
Вашим теплом.
Хай вони ще раз
Відчують себе снами,
Яким хотілось так сповнитись.

Що із нами сталося,
Що з нами зробилося,
Ой, закружелялося,
Ой, як захмелілося...
Думати — не думати,—
Нікуди втікати,
Радістю і сумом ти
У полон узятий.
Кажеш: позабудемо,
А очима: будемо,
Кажеш, що не любимо,
А очима: будемо...
Ні, не утечемо ми
Від землі і неба.
Ні, не утечемо ми
Вже самі від себе.

В тобі живе три жінки:
Та, якою хочеш ти,
Щоб я тебе знав;
Та, якою я видумав тебе,
І та, якою є ти насправді.
Коли схрещується темний промінь
Твоєї вигадки
І світлий — мого вимріяння,
У цьому схрещенні народжуєшся
Ти — справжня.
Але твоя модель твоєї душі
І моя — мають полярні заряди.
І ти — справжня
Стаєш нереальною,
Як невідкрита Галактика.
А може, її нема,
Вона лише явиться
Від вибуху моєї самотності,
Яка так прагне
Народити велику радість,
Щоб нею заповнити все...
Але —
Основою твоєї моделі
Є також самотність,
І ти
Бережеш її так,

Як діти ховають
Відомі лиш їм талісмани.

Невже
Одинокість — щасливий талісман?!
Невже ти,
Та, справжня,
Є тою Галактикою,
Якої світло ніколи не дійде
До зіниць мого болю,
Щоб осліпити їх навічно
Силою твоєї жіночості?!

Прости мені за біль, нехай хвилиний,
 За слів іржу, за бите скло образ,
 Які, неначе ті грудки могильні,
 Збирав докупи погребельник-час.
 Збирав, щоби засипати, втоптати
 У гріб усе, що так колись цвіло...
 Я знаю, що не можна так кохати,—
 Кохання може стати чорним злом!
 А я не хочу, зрозумій, не хочу,
 Щоб почуття травною поросли
 І мрії стали диким потороччям
 Із сизої племінної краси!
 Я сам не свій іду в своє безсоння,
 В якому ти живеш єдиним сном,
 Де ще надія в відчаї не тоне,
 Ще тягнеться, щоби відчути дно...
 Прости мені за вірність і безвіру,
 За те, що я благав і проклинав,
 Прости чекань моїх гірку довіру,
 Прости за все, що знав я і не знав!
 Прости і прощавай!— здається, так казали
 Колись у добрій давній давнині,
 Коли ще так по-лицарськи кохали —
 Так, як кохати суджено мені!
 Прости і прощавай! — І позабудь все темне,
 Що десь лягло гадючо поміж нас.

Я знаю, що минуле не повернеш,—
Лише майбутній закликаю час,
Лиш кличу спогад віщим заклинанням,
Щоб вічно жив наперекір судьбі
Моїм чеканням, тихим сподіванням,
Щоб інколи всміхався він тобі!

БЕНТЕЖНА ОСІНЬ

А у тому місті, місті в падолисті
На асфальті зорі кленів зайнялись.
Знову твої очі, мов озера чисті,
Кличуть мене в юність, як було колись.

Знову осінь така, як бувало колись,
Знову туга за щастям, як бувало колись,—
І я мрію зову, як бувало колись.
І я кличу тебе: «Повернись!.. Повернись!..»

Знову серце тремтить, як бувало колись,
Знову пісня дзвенить, як бувало колись,—
І я жду не діждусь, як бувало колись,
І я кличу тебе: «Не втікай!.. Повернись!..»

А у тому місті, де тебе я втратив,
Там бентежна осінь, голубина вись,
І сади палають у багряній ватрі,
Кличуть нас у юність, як було колись!

Знову осінь така, як бувало колись,
Знову туга за щастям, як бувало колись,—
І я мрію зову, як бувало колись,
І я кличу тебе: «Повернись!.. Повернись!..»

Знову серце тремтить, як бувало колись,
Знову пісня дзвенить, як бувало колись,—
І я жду не діждусь, як бувало колись,
І я кличу тебе: «Не втікай!.. Повернись!..»

ВЕРНИСЬ ІЗ СПОГАДІВ

Не стань печаллю у моїм житті,
Не сійся смутком на моїй путі,
Бо смуток може болем прорости,—
Невже, невже хотіла б того ти?..

Тебе благаю і тебе клену,
Тебе, як долю, я не омину,
А долю можна тягарем нести,—
Невже, невже хотіла б того ти?..

Не будь сльозою на моїх літах,
Не дай, щоб усміх спогаду зачах,
Бо спогад може тужно відплисти,—
Невже, невже хотіла б того ти?..

Тобою мрію і тобою сню.
Моя любов — як полум'я вогню,
А полум'я вдвох треба берегти,—
Невже, невже не хочеш того ти?!

ЗИМОВА КАЗКА

Ніч зимову іскристу закликаю, зову,
Щоби мрія сьогодні нам збулась наяву:
Принеси мені щастя, я прошу, принеси
В сніговому серпанку, в мерехтінні краси.

Ти мене зачаруєш, задивуєш мене,
Як Снігуронька чудом голубим промайне,
Як Снігуронька прийде — кохання мое
У кружлянні сніжинок мене обів'є.

Буду кликати, звати, щоб нікуди не йшла,
Буду думку гадати, чи насправді була,
А чи, може, майнула, усміхнувшись мені,
І не буде здаватись, що це в казці, у сні...

Ти мене зачаруєш, здивуєш мене,
Як Снігуронька чудом голубим промайне,
Як Снігуронька прийде — кохання мое
У кружлянні сніжинок мене обів'є.

НЕРОЗТРАЧЕНА ЛЮБОВ

Я хотів тебе забути,
Час і простір заклинав,—
Та вони не хочуть чути,
Як би їх я не благав.

Я шукав доріг далеких,
Довгих я шукав розлук,—
Кілометрів гомін-клекіт
Не зітер у серці мук.

Я хотів втекти від тебе
І від себе утекти...
Та була високим небом
Завжди поруч тільки ти!

Я губив у тебе віру,
То її знаходив знов,
Як свою без меж, без міри
Нерозтрачену любов!

Будь такою, як вперше зустрів я —
З одчайдушним дівочим вогнем.
Не спіши у своє надвечір'я —
Ти ж вся світишся сонячним днем!

Будь такою, яку тебе знаю,
І такою, яку я не знав,
Будь такою, яку я шукаю,
І такою, яку я шукав.

Будь такою, як можеш ти бути,
Лиш одна серед тисяч жінок —
Та, яку неможливо забути,
Найдивнішу із дивних казок.

Будь такою, як виснив у мрії,
Будь такою, як в пісні я склав,—
Заклинаю я болем надії,
Тим чеканням, яким я чекав!

Будь такою, як вперше зустрів я,
Ти, мінлива, незмінною будь...
Заклинаю, як в древнім повір'ї:
Хай роки твій поріг оминуть!

Будь для себе, для мене, для світу,
Як цей травень, що буйно шумить,
Будь нев'янучим спалахом цвіту,
Будь такою на вічність і мить!

III

ТРИ КРОКИ ДО ТРЬОХ ВЕРБ

Крізь льодинки з води пробивалася трава.
Але чому на них була кров?..
Я летів кудись у невагомість.
За мить польоту
Перерваний сон забився крильцями в зіницях.
Катастрофа!!!
Ні, це слово не промайнуло в голові.
Чому льодинки... скло... вода... трава... кров..?
Я затулив очі руками,
Щоб затримати сон,
А може, щоб скло не врізалось у зіниці,
Автобус лежав у гірському потічку.
Хтось стогнав.
Хтось кричав:
— Негайно з машини!
Я піднявся і переступив скло... кров... воду... траву...
Крізь розбиту шибку ми виходили на світ.
Ніхто не усвідомлював, але
Це була катастрофа.
Перед автобусом
Цвинтарними обелісками
Підіймались придорожні верби.
Хтось мовив:
— Тут був би нам кінець...
Від верб відділяло нас усього три кроки.
Три кроки від смерті.

Три кроки від смерті.
А вона вже була тут поруч
Пекельною гармошкою понівеченої машини,
Що застигла модерністським реквіємом
Трьом її пасажирам.
Недозволений обгін...
Самогубці...

Не порушуйте правил на дорогах.
Можна порушувати лише правила в поезії.

Було це незрозуміло — чи ми живі,
Чи світ, що поруч, реальний,
Тим більше, що він розмовляв чужою мовою.

Рипіли вже відчинені двері того світу,
А їх, видно, взагалі не зачиняють ніколи,
Бо ж звідти нічого не винесеш:
Кому потрібні мертві душі
В час, далекий від хитромудрого Чичикова?
Не порушуйте правил на дорогах!

Приймач ревів про порушення правил в футболі
Як про найбільший злочин.
Надоїдливо рипіли двері того світу,
Вносили пасажирів з пекельної гармошки.
Хто вони?..
Куди поспішали?..
Навколо гомонів натовп:
За смертю...

Не поспішайте на дорогах!
Поспішайте робити добро!

— Ви щасливі,—
Хтось з натовпу.
(Я починаю розуміти мову.
Ми за кордоном.
Середина Європи).

Перша думка про те, що могло не відбутись,
Не встигла ще промайнути в голові, як:
— Випийте чарку, то стане вам краще,
Випийте, зійме шок...

(З усього, що могло не відбутись,—
Чарка, яка могла бути не випитою,—
Була випита з науково-медичним обґрунтуванням...)

Шуміли три верби, які могли стати цвинтарними.
Алкоголь мав смак перших ліків,
Випитих в дитинстві.
В кожного є свої три верби,
В кожного шумить три верби на греблі життя.
Верби, які з гілки тоненької,
Гілочки-гагілоньки,
Стали товстими, покоцюрбленими.
Такими, як старість...
Шумлять три верби у всіх,
Навіть у тих, хто вважає їх патріархальністю.

А вона не в вербах,
А в гнилих дуплах душ...
Я їду на зустріч, що могла не відбутись.
Але як пройти на побачення,
Коли кілометри й кордони
Стали частоколом на путі.
Благаю пісню, яка могла бути не складена,
Провести по хиткій кладці спогадів,
Яких могло не бути,
І повести розмову, якої могло не бути:

Я. Ти чекала мене?..

Вона. Так, а може, ні...

Я. Ти любиш мене?..

Вона. Так, а може, ні...

Я. Ти мучиш мене!..

Вона. Так хочеться тобі...

Я. Ти покинеш мене?..

Вона. Як схочеться мені...

Я. Ти прийшла б на побачення

Біля трьох верб...

Вона. Яке це має значення —

Ти ж не вмер...

Я. А ти сльозу зронила б,

Коли б це так?..

Вона. Печаль — верба похила,

Розлуки знак.

Я. А ти би затужила,

Заголосила б ти?..

Вона. А може б, мала силу
Печаль згребти.

Я. Щоб люди не вчитали
В сльозі твоїй?..

Вона. Вони б і так пізнали,
Що ти був мій.

Натягає осінь струни поміж верб
І снує на сонячне проміння, наче на основу,
Срібну мережку бабиного літа.

Краса, яку міг не побачити!

Я віддаляюсь від трьох верб

Три кроки назад,

Ще три, ще...

Я втікаю від них, а вони сміються,

Вишкіривши свої дупла.

Відьми-верби, скоцюрблені ревматички.

А може, вони добрі?

Вони ж мали молодість вербичок-русалок.

Вони сміються і вказують мені

Обрубками гілок:— Дивись, дивись!

У тебе попереду...

Сільське кладовище.

Звичайне сільське кладовище,

Подібне на таке ж на моїй Україні.

Хрести кам'яні і хрести дерев'яні,

Хрести-багачі і хрести-бідарі,

Хрести у розпуці, хрести у благанні,
Хрести у стражданні, хрести-упирі,
Хоч ніби однакі, та різні, як ті,
Що тут спочивають в німій самоті.
Закопані міцно у твердь небуття,
Рамена, мов щупальці, тягнуть в життя,
Рамена із прірви минувшини днів,
Як страх і як муку, як розпач і біль,—
Мов хочуть за сонце схопитись вони,
Благати, просити: «Тягни нас, тягни...»
Щоб, вийшовши з тліну, ввійти в свою плоть,
У каменя брилу, у дерева брость,
Щоб замість цієї німої задуми
Ввірвалось кипіння зеленого шуму,
Щоб замість розп'яття у сон цвинтарів
Граніт свої жили червоні провів,
Щоб долі, закуті у холод хрестів,
Ніколи не знали столочених снів.
Як хочуть хрести свою форму сумну
У первісну форму вернути земну!
А край кладовища, сусідом хрестам,
Стоїть обеліск насторожений там.
Стоїть обеліск — гість з далекого краю,
Знак долі людської, гіркого відчаю.
Стоїть обеліск, підійнявши зорю,
Отак, як знамено підносять в бою.
Стоїть на чужині, посол і солдат.
Брат смерті? — Не смерті — безсмертя він брат!

Хтось з юрби:— Там лежить той,
Якому залишилось три кроки до трьох верб...
Для нього вони були життям.

Тут пролягла лінія вогню,
По греблі цій — село навпіл ділила,
Ділила долю, різала весну,
Обчухрувала їй зелені крила.
Із перших стежів хлопець-лейтенант
Пробитись мав тут крізь кільце вороже,
Якраз, де верби, і туди, на лан,
Йому пройти було б найбільше гоже.
Він передати мав бійцям наказ,
В яким — селу рятунок від фашиста;
Як виграти отой химерний час,
Коли навколо пелена вогниста?!
А тут шосе обстрілюється все.
Тож як йому добратися щасливо?
Побіг солдат, підставивши лице
Під кулі, що свистіли, наче злива.
Він не добіг. Упав тут біля верб,
В руці затиснувши пакет надійно,—
Його війни нещадний зрізав серп,
Бо хлопець був ясным, як виклик війнам.
Там пролягала лінія вогню,
Йому її пройти... всього три кроки.
Навічно залишив свою весну,
На чужині лишив юнацькі роки.
І пам'ять юнака оберіга село,

Оберігає обеліск самотний.
Три кроки лиш пройти йому було...
Лишився лейтенант в чужому квітні.
Буває кроків три — як років три,
Коли за три секунди все рішаєш.
Гудуть над греблею чужі вітри,
Де обеліск єднає хлопця з краєм.
Він серце підійняв, немов зорю,
Як вічний клич життя поміж хрестами...
І я засвічуюсь від нього і горю
З народженими для життя літами.

Я мушу піти в майбутнє, якого могло не бути,

Не порушуйте правил на дорогах!..
Порушуйте правила смерті ради життя!

ПЕРЕДВІСТЯ ВОЛІ

СТОРИНКИ ПАМ'ЯТІ

ПРОЛОГ ДО ВЕРЕСНЯ

Історія... Живе у кожній долі
Вона, як епіцентр у всім земнім,
Ні, не щеза вона на видноколі,
Не гасне, як у далечі вогні.

Вона відходить, щоб з'явитись знову,
Щоб нагадати, що вона жива,
Щоб у свою незмінно змінну мову
Нові вписати праведні слова,

Щоб проректи відвічних істин право
На хліб, на волю, на високий злет,—
На все, що попіралось криваво,
На все святе, що зводилось в мале,

Щоб розказати на своїх скрижалях,
Як щастя утвердилося в борні,
Де Революції було начало,
Майбутнє наше плавилось в огні!

Історія... Як виміряти долі,—
Що в них вкладається, ведуть куди:

Прямою від недолі до недолі
Чи колом замкнутим нужди-біді?

А може, тільки вгору — вертикаллю,
А може, тільки вгору — і усе?!
Пір'їнкою, а чи міцною сталлю
Її в політ безпростірний несе?..

А може, все простіше набагато,
А може, все звичайніш і ясніш?..
Історія — це будні, рідко — свято,
Це піт і кров, і блискавка в вікні!

Вона одвіку — паросток і колос,
На кремені посіяне зерно,
Листівки заграбованої голос
І наше непокірне знамено.

Вона — дорога, що вела до брата
Кряжами неприступних барикад.
Вона — відплата і вона посвята —
У клятві піднята міцна рука!

Історія... Роки й віки чекання,
Щоби здійснилось виснене, збулось.
Страждання, поривання і змагання,
Що повергає ниць прокляте зло!

Історія... Колиски і могили
І вічна пам'ять горя матерів,

Повстань бідацьких чорноземна сила
Під сяєвом червоної зорі.

Суремно кличуть з далечі ясної
Жовтневі сурми у космічний час.
Дітей сім'ї великої, одної
Благословля з-понад Дніпра Тарас.

І дума Леніна — снага відземна,
І правда, вища всіх можливих правд,
Нам провіщає: щезне сила темна,
Іде народу вічний час і лад!

Історія... Світ в світлому звучанні
Засвічує веселку угорі,
Встає життя у душ людських скресанні,—
Йде Вересень. Тридцять дев'ятий рік!

МОНОЛОГ ПРО СЛОВО

Детектор із кришталіком магічним —
Приймач нехитрий дивної напруги —
Понад бар'єр стійкий середньовіччя
Ловив нового віку голос дужий.
Мій перший із ефіром поєдинок —
В кришталіку знайти єдине місце,
Яке ефір припне в собі, заклинить,—
І ти в далекім і незнанім місті,
І ти, уже з навушниками зрісшись,
Почуєш голос, що крізь віддаль лине —
Москви почувеш голос мудро-віщий,
Почуєш Київ — серце України.
Маленьке чудо із тридцятих років,
Молодший брат транзисторного роду,
Ти правду ніс про весняний неспокій
Ще юного радянського народу.
Слова приходили із далечі тремкої,
Слова, що в нас вели до криміналу,
З зарядом кожне сили бунтівної,
Із революції узятє арсеналу.
Слова звучали крізь дощі і грози,
Промінням сонячним пронизано антени,—
Щоби пройшли крізь ворогів погрози
Слова такі, як Партія і Ленін!
Вони, здавалось, теж були червоні,
Як прапори у ночі листопадні,

Слова оті були дзвінки мов дзвони,
Таємні дзвони в німоті осадній.
В загублену в полях Волині хату
Приходив світ у світлому звучанні,
Щоби тебе на повен зріст підняти
В борні за волю — смілому змаганні.
Приходив світ на покут під Шевченком,
Сідав до столу поруч із батьками
І вів неквапно, тихо, помаленьку
Таку сусідську добру мову з нами.
О сумніви двадцятого сторіччя,
Найбільші сумніви, які терзали людство,
Ви вже з дитинства йшли і днем, і ніччю,
Джмелино в голові роїлись густо!
Від вас втекти не міг ніхто нікуди,
Жалили ви старого і малого
І замість серця ви займали місце,—
О сумніви, могутніші від бога!
Ви ставили такі прості питання:
— Куди іти? Де правда є на світі?!
І сунули настирливі повчання:
Як маєш жити, що тобі робити,—
Щоб власна хата завжди — тільки скраю.
Навіщо нам це і навіщо друге,
Я сам собі — не відаю, не знаю,—
Несла байдужість мудрість недолугу.
Скорись покірною, як годиться, долі,
Молись і кайся, одречись від смуту.
Але ставало бунтівне:— Ніколи!

У рабство серце не дамо закути.
Знайти Москву, до Києва прорватись,
Зламати всі бар'єри-перепони
І видимі й невидимі всі ґрати,
Параграфи: закони — не закони!
Європа підфокстрочено стрибала
В діапазонах мюнхенської хвилі.
Європа вже квиліла і стогнала
Від свастики коростяків на тілі.
Трясло детектор гірко в лихоманці
Від блекоти брехні, від лайки злої,
Від недоречних і незграбних танців,
Від похвальби пілсудчиків тупої.
Детекторе з кришталіком магічним,
Знайди нам світ у світлому звучанні.
І чувся голос, що до сонця кличе,
Як день пробуджений, як перші звуки ранні.
Він говорив такі ж слова правдиві,
Як ті, хто гордо звався комуністом,
Хто і в тюрмі, незламністю щасливий,
Крізь твань і глу́м ніс поривання чисті.
Кому слова ті — Партія і Ленін —
Були одним горінням і стремлінням,
Закладеним в революційних генах,
Життя метою і його велінням;
Кому той голос із глибин ефіру
Звучав у всіх клітинах без упину,
Той голос, що настроював на віру
У невідрадну, у тяжку годину.

Москва говорить і говорить Київ,
Країна Рад говорить до планети,—
Від тої мови у неволі дніє,
І день зове кайданів рвати сплети.
Від тої мови никне ниць облуда,
Брехня тікає, лайка замовкає.
Пролетарі землі, трудящі люди,
Це Жовтень вам свободу провіщає.
В загублену в полях Волині хату
Приходив світ у світлому звучанні,
І я, тоді дитина, мусив знати,
У чім основи правди нездоланні.
В душі, як у магічному кришталі,
Іскрилась дивом таїна казкова
І відкривала неозорі далі
Могутня сила праведного Слова!

БАЛАДА ПРАПОРА

Вишивали прапор, шили знамено,
Коли все навколо огорнуло сном.
Потай, по роботі, ворогам на зло,
Коли все навколо чорним замело.
Лиш світився кволо, блимав каганець,—
Обплітав знамено золотий вінець,
Ніби весь із сонця, ніби з колосків,
Не вінець-мережка, а дівочий спів...
Злотом по китайці доріженька йде,—
Ой, під тим знаменом не один впаде...
Вишивали прапор, свій червоний стяг,
Щоб під тим знаменом щастя люд осяг!..

Милі ви дівчата, дорогі жінки,—
Тулиться знамено ніжно до руки;
Це у нього нині молодечий вік,
Звідки починати до безсмертя лік.
В безпросвітній ночі лиш одна зоря
Сяєвом провісним прапор озоря!
Зоре, моя зоре, в світі ти одна,
Променем сягаєш до розпуки дна,
Ніби добру руку — промінь подаєш:
Де ти другу зірку ще таку знайдеш,
Що покаже стежку з дебрів-манівців,
Усміхнеться тепло кожен з промінців.

А ще серп і молот — всіх трудящих герб —
Вишили, врізьбили, щоб ніхто не стер.
Серп — як тільки з поля, ще росою пах,
Молот, ніби був ось в коваля в руках...

Шили, вишивали стяг свій, знамено,
А на чатах нічка темна за вікном.
А коли на ранок дзвін ударив, дзвін,—
Цілували прапор, клали свій поклін,
В матері просили: — Стяг благослови!
В прапорів родину брат прийшов новий!
І з благословенним прапором своїм,
З прапором червоним покидали дім.
Та на винос прапора їм оркестр не грав,
Як почесна варта, ряд тополь стояв.
Дівчина знамено вгору підняла,
У цю мить не стало сонного села!
З кожної хатини діти і старі
Йшли під осіяння прапора-зорі.
Мовчазна колона, мовчазна хода,—
То святкують люди, у яких біда,
У яких лиш горе лється через край,
Мають край свій рідний — та не їх то край.
Мають рідне поле — та не їх воно.
Мають рідну мову — з ґратами вікно.
Мають небо, сонце та шемріння трав,—
Мають, та не мають — бідарі без прав!
Нині свято праці, Першотравень в них,—
Світиться надія ув очах людських.

Напроти колони постав частокіл:
Нагостро багнети і гострий приціл.
Поліції встала сталева стіна.
Спинилося свято. Померкла весна.
Ще мить — і здригнеться вишиваний стяг.
Та стяг, що злякався, вже більше не стяг!
Недаром родився наш стяг для борні,—
Червоно він має, волаючи:— Ні!

І дівчина гордо рвонулась вперед:
— Я можу загинуть, а прапор не вмре!..
Упала. І прапор червоним крилом
Покликав колону іти напролом.
Поліції трісла сталева стіна,
Бо прапор червоний її розтина.
Багнети шматують його і людей.
Колона ж безсмертна. Колона іде!
І дівчина мертва — не мертва, жива,
Бо кров її прапор святий омива.

О скільки на світі червоних знамен,
О скільки на світі незнаних імен.
Отих, що під прапором з'єднані йшли,
Отих, що під прапором кров пролили!
Бо прапор — не просто тканини шматок,
Зрідні прапор вічному сяйву зірок.
Він гордістю шитий, гаптований він,
Звучить його майво, як сурма і дзвін.

Колона безсмертна. Колона іде!
І прапор ніколи униз не впаде.
Посічений, палений, рваний — вгорі!
Він кличе на битву сіянням зорі.

СОНАТА ПІДПІЛЬНИХ НОЧЕЙ

I

Ночей підпільних мова зааніміла
Конденсувалась в зоряному світі,
Щоб через відстань часу пролетіти
Звучанням пісні, що ті ночі гріла.
Звучанням пісні — променем яскравим,
В яким життя, боріння, спалах мрії
І спалах серця, що пільму розвіє
Для подвигу, для мужності, для слави.
О темряво ночей, ніким не зрима,
Ти плавилась в гарячому кипінні,
Щоб днем весняним, цвітом білопінним
Ввійти в легенду Вічності дверима.
Щоб увійти і поруч з нами стати
Буденною, звичайною, простою,—
А ти ж вся мокра від напруги бою,
А ти ж лиш тільки вирвалась крізь ґрати.
Ти світишся кривавими пругами,
Якими вся, мов лаврами, повита,
Блищиш сльозами, ними ж ти омита,
Мов росами — нездійсненими снами.
Ночей підпільних мово зааніміла,
Тебе і в пісні важко розгадати,
Бо в таємниць, що мусиш ти ховати,
Уста закриті, як німа могила.
А може, то уже не таємниці —

На грані смерті сходини і стрічі,
Листівок буревійних вістря-кличі
І демонстрацій грізні громовиці?!
Усе пройшло. Минуле — є минуле.
Воно годиться, може, лиш для школи.
Та пам'ять віщо каже нам: «Ніколи
Не стане так, щоб ми про вас забули:
Ночей підпільних зоряна тривого,
Ночей підпільних заграво червона...
До твого припадаю нині лона,
Терниста Революції дорого!»

II

Листівки-заклики у темряві горіли,
Неначе блискавок непогасимі стріли.
На вулиці погашено ліхтарні,
Та вулиця по-денному ясніє.
Згасити блискавку — тут намагання марні:
До неї як торкнешся — сам зітлієш!
Листівку-блискавку єством усім читайте!
Листівки-блискавки руками не займайте!
Патруль підковами карбує північ,
Патруль осліп від глуму світляного.
Сміються стіни, бо вже перші півні
Розбуджені і підняли тривогу,
Хоч глупа ніч і ранку ще не видно
І ранок не надійде ще так швидко.

А вулиці досвітньо-урочисті
Патруль страхають, бо відкіль це світло,
Відкіль тих вулиць річища вогнисті,
Подібні на прокляття і молитву.
А блискавки крізь стіни пропікають,
А блискавки боротись закликають.
Все місто знає, знає і читає,
Написані вогнем листівки-кличі,
І смолоскипами тривожними палають
Від них засвічені пориви бунтівничі.

III

Неждано погоріли явки.
Куди іти?.. До кого йти?..
Немов голодні чорні п'явки
Повзуть шпики із темноти.
Стискають вулиць коридори,
Тебе розплющить норовлять.
Ти сам. До тебе тільки горе
Настирно-нудно промовля.
Туман, мов сумнів, точить місто,
Як зраджений пароль, ліхтар.
Ніхто не може відповісти,
Коли впадеш ти, мов Ікар...
А може, вирвешся з туману,
Нові засвітиш ліхтарі,
Знайнеш ти явку довгождану

У сутерен якійсь норі.
І та нора, підвал той, стане
Палацом із дитячих мрій,
І сум самотності розтане
В душі просвітленій твоїй.
Знов прозвучить пароль врочисто
І друзів гурт тебе прийме.
Привітним стане рідне місто,
До тебе вернеться саме.

IV

Без імені, заковані у клички,
Немов у лати лицарські міцні,
Мені живими дивляться у вічі
Ті, хто крізь ночі йшов у наші дні.
Забуто дім, покинуто родину,
Кохання гірко стигне на устах...
Година кожна — датою загину
У гороскопах їхніх вироста.
Бо їм судилося одно — боротись! —
По тернах йти дорогою розлук,
І лиш в майбутнім будуть знати, хто ти:
Великанович, Ботвін, Гаврилюк!
А тисячі за ними безіменних,
Тих, що ім'я забули, а не честь,
Для кого став підпільний труд буденним,
Той труд, що волю злидарям несе!

Висвічує підпільна ніч героїв.
Вони зірками, сяєвом стають,
Народженням Галактики нової
Для тих, що йдуть, що після них грядуть.

ІМПРОВІЗАЦІЯ З МИНУЛИХ ДНІВ

Мені було тоді дванадцять років...

Я пам'ятаю: вересень, поля і стерні почорнілі. І павутиння срібним сном снувало над землею...

Голубизна неба була прозора, і, здавалось, пахло невлотвим осіннім запахом жоржин.

Я пас корів.

Присівши на межі, замріяно вдивлявся в обрії і думав:

«Що там за ними, там, у далині?..»

Але обрії замикались щільним кільцем чорних лісів і безкраїх панських ланів.

А в цьому кільці було село: похилі хати, верби, річка, вітряк і селянські смужки...

В цьому кільці були люди — батько, мати, мої ровесники, сусіди... Тут жили, трудилися з ранку до пізньої ночі...

Я згадував, як палали панські скирти і як брали сільських парубків постерункові в темно-синіх мундирах. Їх забирали вночі, і вони не повертались.

Вузькі були обрії. Вони щільним кільцем стискали село в долині.

Коли ж перейти за кільце — починалось друге.

І так — в безконечність...

Довгий, довгий ланцюг вузьких обріїв.

Але розповідали, що є кінець цьому ланцюгу, що десь там — в заозерній далі — розкривається неозоре видноколо, де обрії не гнітять, а зовуть, співають, наливають серце жагою життя. І що хлопці, яких забирали поліціанти в темряві ночі, хотіли розірвати цей ланцюг з вузьких обріїв,

кований панами... А пани боялися країни неозорих обрїїв,
вони боялися Людини, яка зробила так, що там ланцюги
розімкнулися і розпалися. Вони боялися Ленїна.

Над стернями сумовито танула сїра димка, сїра, як днї в сїрому
селї... І враз у вечїрню тремтливу сутїнь ввїрвався гомїн,
незвичайний гомїн... Ішли машини, танки, летїли лїтаки, і на них
сяяли зорї, зорї країни неозорих обрїїв. Назустріч їм із села бїгли
люди... Я їх не пїзнавав. Вони плакали від щастя...

Вони спївали...

І я відчув своїм дитячим серцем, як розступаються обрїї, як спадає
їх вузький ланцюг, як обрїї розливаються безмежно музикою...

ПІСНЯ ПРО ЗБРУЧ

Кожна річка має власну долю,
Так, як має власну течію.
Хто ж Збручеві заповів неволю,
Як душі нестерпну печію?

Чим же ти так провинився, Збруче,
Що рікою сліз і муки став?
І сумними стали тихі кручі,
Обрій в мжичці навісній розтав.

Хто і за що цю наклав покуту,
Чом ти взяв на себе чорний гріх
Не водицю мати, а отруту,
Що братів роз'єднує моїх?

Що тут може відповісти річка,
Що тут скажуть кручі-береги,
Коли зліва — день, а справа — нічка,
Але зріє Правда навкруги.

Що тут може Збруч на те сказати? —
Сльози верб йому у даль нести...
Де ж бо річці щастя було взяти,
Як навпіл розведено мости.

Кожна річка має власну долю,
Так, як має власну течію.

Як же, Збруче, вплив ти на волю,
Поміняв так течію свою?!

Як прийшло до тебе щастя, Збруче,
Що з'єднала радість береги,
Заясніли сумовиті кручі,
Заіскрились росами луги.

Відпливли Дністром у Чорне море
Давнє горе, туга і біда,
І не сльози, а веселі зорі
Відбиває радісно вода.

Вперше Збруч щасливо усміхнувся
В світанковий вересневий час,
Мов зі сну він довгого проснувся,—
Сум на хвилях вже назавжди згас.

Рідний ти Дніпру і Волзі нині,
Брат молодший, ніжноплинний Збруч,
На мойй возз'єднаній Україні,
Де веселка медобірських круч.

ДУМА ЛЕНІНА

Думав Ленін про землю мою,
Ця зажура в турботі яріла:
Як живуть у нужденнім краю,
Де Карпати, як мрії могила.
Думав Ленін про працю і хліб
Тим, кому лиш неволя судилась,
Тим, хто вріс в серцевину землі,
Свою пісню піднявши, мов крила.
В його серці звучав їх мотив
З тої пісні, яку не здолати:
Хай шаліють неситі кати,
Хай будують свої каземати!..
О, та пісня, що випустив Львів,
Мов орла, в пролетарські висоти,—
По етапах сибірських дзвенів
В ній закладений наступ і спротив.
Бо могла народитись лишень
Там вона, де клекоче ненависть,
Тільки там, де нівечиться день
У темниці, у клітці іржавій.
Пісня там лиш родитись могла,
Де засіяно зерна свободи,
Пробиваючи твердь — товщу зла —
Пісня гімном нескорених сходитьь.
Дума Леніна — дужий порив
Буревісних в будьонівках хлопців.
Він у вершниках зоряних жив,

В змасі шабель, гартованих в сонці.
І приходила правда жива
У декретах найперших ревкомів.
Оживали їх віщі слова
В барикадах квітневого Львова.
Скільки мужніх упало в борні,
Щоб збулося, щоб сталось, звершилось,
Щоби вічним світанням яснів
Їх безсмертний політ дужокрилий.
Іллічевий лунає привіт
Галичанам, борцям-комуністам,
Щоб крізь муку згорьованих літ
У століттях звучати врочисто.
Щоб солдат, той, що першим ступив
У мій край, скинув Збручу кайдани,
Іллічеві слова повторив:
— Вам привіт, воля вам, галичани!

ЗМІСТ

I

«Різьба доріг...»	5
Ми — комуністи	6
Наше право	8
Зустрічайте мене	10
Пісня про отчий дім	11
Дружба	13
Батьківська балада	14
Рідній Армії	15
Франко читає «Маніфест»	17
Вогні Львова	20
Жіночі пісні	21
Соломії Крушельницькій	23
Незіграні ролі	25
Лісова арабеска	26
Листопад кольорових вітрів	28
 <i>З віршів і пісень до ліричної драми</i>	
Забута мелодія	29
«Сизе полум'я — очі твої...»	30
«Ми стали собі потрібні...»	31
«Хочу все зрозуміти...»	32
«Хмарний ранок...»	33

«Що із нами сталося...»	34
«В тобі живе три жінки...»	35
«Прости мені за біль...»	37
Бентежна осінь	39
Вернись із спогадів	40
Зимова казка	41
Нерозтрачена любов	42
«Будь такою...»	43

II

Три кроки до трьох верб	47
Передвістя волі	55

Братунь Р. А.

Б87 Різьба доріг: Поезії.— Львів: Каменяр, 1979.—

79 с.

ІСБН

До збірки поезій «Різьба доріг» Ростислава Братуня увійшли нові вірші і поеми, сповнені громадянського пафосу, ніжного ліричного почуття. Поет оспівує рідну Радянську Вітчизну, Комуністичну партію, славить боротьбу трудящих Західної України, що увінчалася возз'єднанням українського народу в єдиній Радянській державі. Значне місце в збірці займають вірші і пісні про кохання.

Б 70700—073
М214(04)—79 **БЗ-20-11-79 4702590200**

ББК 84Ук7
У2

Ростислав Андреевич Братунь

РЕЗЬБА ДОРОГ

По е з и

(На українском языке)

Львов, издательство «Каменяр», 1979

Редактор *В. С. Колодій*
Художник *М. С. Попов*
Художній редактор *Б. Р. Пікилицький*
Технічний редактор *З. Ф. Стецьків*
Коректори *О. М. Козакевич, Р. З. Фукс*

Рецензент *М. І. Дубина*

Информ. бланк № 610

Здано до складання 06. 05. 79.

Підписано до друку 02. 08. 79.

БГ 00253. Формат 60×108¹/₃₂.

Папір друк. № 1. Гарнітура академічна. Високий друк.

Умовн. друк. арк. 3. Обл.-вид. арк. 2,17.

Тираж 8000. Замовлення 775-9.

Ціна 35 к.

Видавництво «Каменяр»
Державного комітету Ради Міністрів УРСР
у справах видавництв,
поліграфії і книжкової торгівлі.

290006, Львів, Підвальна, 3.
Львівська книжкова фабрика «Атлас»
республіканського виробничого об'єднання «Поліграфкнига»

Державного комітету Ради Міністрів УРСР
у справах видавництв,
поліграфії і книжкової торгівлі.
290005, Львів, Зелена, 20.

35 коп.

